

KNYGŲ NAMELIAI JONIŠKYJE

Kraštotyros darbas

2025

027(474.5)
Kn-36

1 *Joniškio VB
Skaitytojų aptarnavimo
skyrius*

25/1112

**Informaciją surinko ir kraštotyros darbą paruošė
Dalia Norvaišienė**

Informacijos ir kraštotyros skyrius, 2025

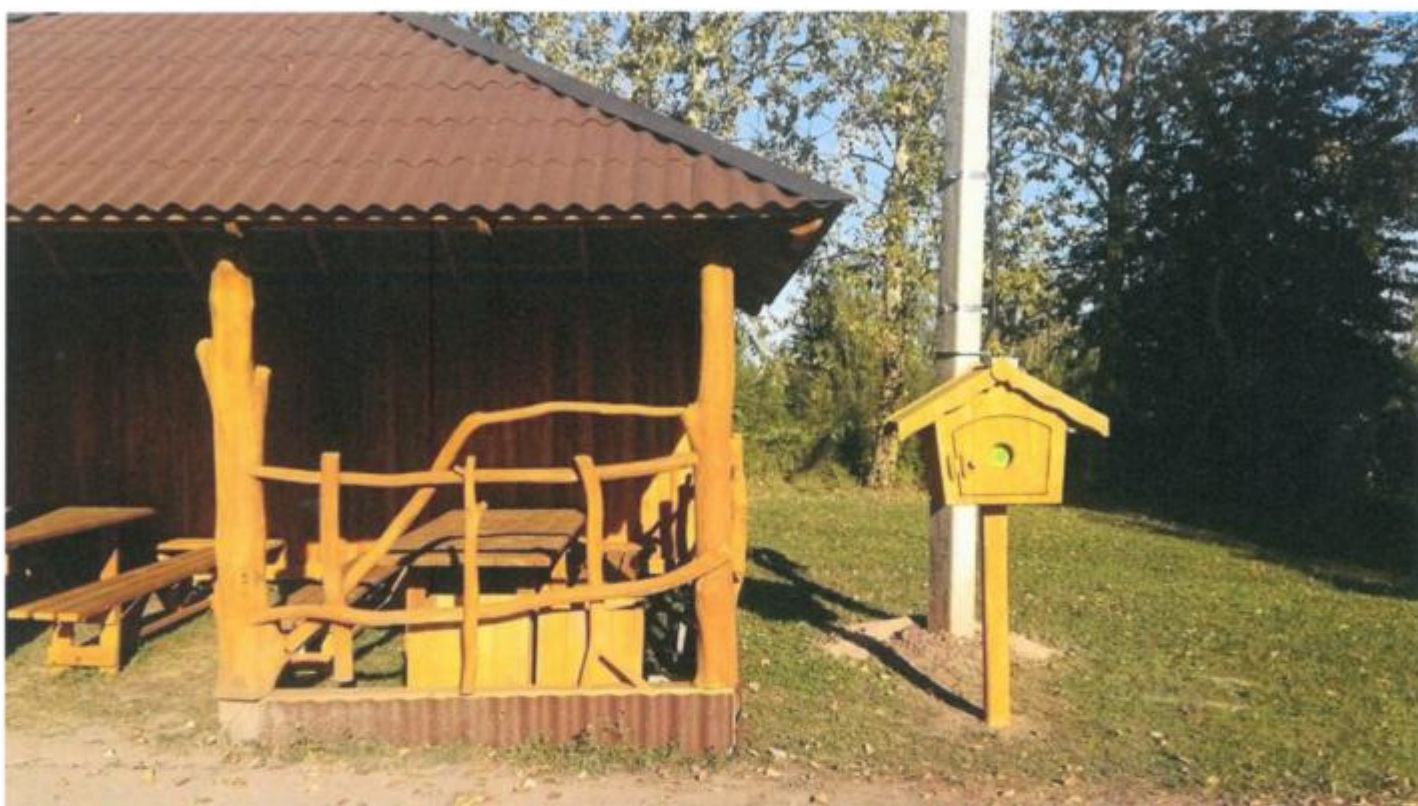
Knygų skaitymo nauda seniai įrodyta mokslininkų, psichologų, pedagogų. Biblioterapijos specialistai sudarinėja rekomenduojamų knygų sąrašus, kalba apie skaitymo įtaką emocinei sveikatai, empatijai, intelektui, kūrybiškumui ir motyvacijai. Ne vieną dešimtmetį trunkantys svarstymai apie spausdintos knygos išnykimą taip ir lieka svarstymais bei prielaidomis. Išleidžiamų knygų tiražai, bibliotekų lankytojų skaičiai, Knygų mugių lankytojų statistika liudija knygos gyvybingumą ir reikalingumą.

Knygos pas skaitytojus patenka pačiais įvairiausiais keliais ir būdais. Šiandien knygų tekstų galima klausytis, galima skaityti elektroninėse skaityklėse ar popieriniame variante. Kiekvienam pagal poreikius, galimybes, sąlygas. Būna – skaitytojas randa knygą, o kartais knyga atranda skaitytoją. Prie šio proceso prisideda Knygų nameliai – viešojoje vietoje įrengtos miniatiūrinės bibliotekėlės, kurios veikia mainų principu: iš jų galima pasiimti skaityti knygas ar atnešti nereikalingas, jau perskaitytas.

Neatlygintino dalinimosi knygomis idėjos ištakos siekia 2009 m., kai Hudsonė, Viskonsine (JAV) gyvenantis Todas Bolis sumanė ant vejos šalia savo namų suręsti vieno kambario namuką, kuriame būtų laikomos knygos, taip pagerbiant neseniai mirusią savo motiną, buvusią mokytoją ir knygų mylėtoją. T. Bolis idėja pasidalino su partneriu Riku Bruksu ir ėmė plėsti tinklą vidurio vakarų Jungtinėse Valstijose. Laikui bėgant idėja išplito už JAV ribų. Todo Bolio įkurta Little Free Library 2012 m. buvo oficialiai pripažinta ne pelno siekiančia organizacija.

Lietuvoje pirmoji tokia bibliotekėlė (nr. 3756) įsteigta 2012 m. Vilniuje, Antakalnyje, Tramvajų gatvėje. Ją įrengė Milda Varnauskaitė. Lietuvoje knygų nameliai pirmiausia buvo įrengti kai kuriose autobusų stotelėse. Vėliau analogiškai knygų nameliai įkurti ir kitose viešose vietose – autobusų stotyse, miestų centruose, kitose vietose. (<https://lt.wikipedia.org>)

Pirmasis Knygų namelis Joniškio rajone atsirado energingų Stupurų kaimo bendruomenės narių iniciatyva ir tai buvo pačių stupuriečių nuopelnas. 2016 metais uždarius Joniškio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos Stupurų filialą, ilgai nerastas sprendimas, ką daryti su knygų mylėtojais ir skaitytojais. Todėl Stupurų kaimo bendruomenės nariai ėmėsi iniciatyvos ir pastatė Knygų namelį. Tuo metu buvo įgyvendinamas projektas "Bendra veikla iš kartos į kartą". Projektą finansavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. 2016 m. rugsėjis 14 d. Stupurų kaimo bendruomenės Facebook paskyroje rašoma: „Pagaliau turime savo mažąją bibliotekėlę. Labai prašom paaukoti knygų Stupurų kaimo bendruomenei.

KAS YRA „MAŽOJI BIBLIOTEKĖLĖ“?
 KAS ČIA? Knygų namelis.
 KĄ GALIMA DARYTI? Pasiūmti knygų.
 KIEK? Vieną arba dvi.
 KIEK KAINUOJA? Nieko!
 AR TIKRAI?! Ne visai. Vieną knygą pasiūmėi-
 vieną savo palikiai.

STUPURŲ KAIMO BENDRUOMENĖ
 SKAITOME, KITAIP DALINDAMIESI IR GERIDAM
 SAVE BEI KITUS. AČIŲ.

Būsime dėkingi už grožinę vaikų ir suaugusiųjų literatūrą. Reklaminių ir politinių leidinių nepageidaujame. Malonaus skaitymo!" „Kai pastatėme namelį, tada buvo nuspręsta teikti Jonišio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos mobilią bibliotekos paslaugą, o kiek vėliau vėl atnaujintas Stupurų bibliotekos darbas“, - sakė Stupurų kaimo bendruomenės pirmininkė Lina Vyšniauskaitė.

Stupurų kaimo bendruomenės nuotr.

Tačiau namelis dar ilgai tarnavo kaip knygų pasikeitimo punktas. Kai Stupurų biblioteka atnaujino savo veiklą, namelyje įsikūrė žaidimai, kryžiažodžių knygutės, šaškių lenta – pavėsinės lankytojų laisvalaikio užimtumui skatinti.

Stupurų kaimo bendruomenės nuotr.

Jolantos Medževėrienės nuotr.

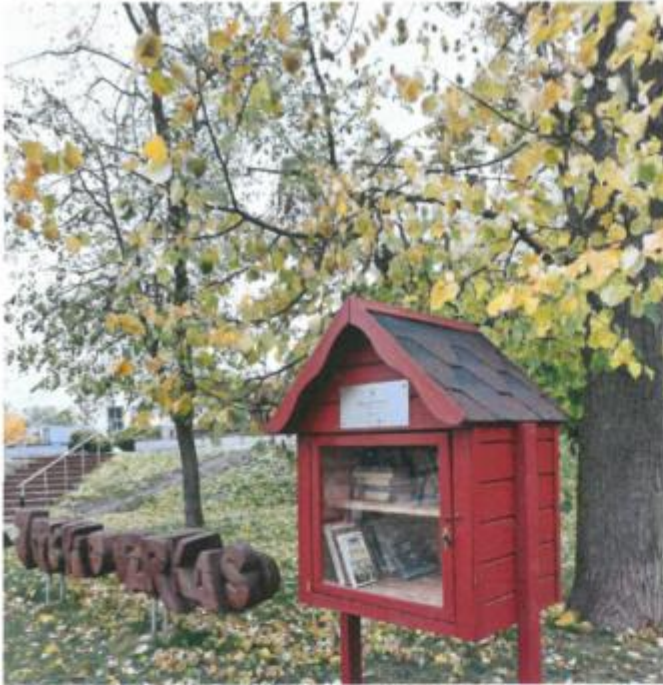
2018 metais Joniškio rajono savivaldybės Jono Avyžiaus viešoji biblioteka įgyvendino projektą „Joniškis – ant šimtmečio bangos keteros“ (projekto vadovė leva Lipskienė), skirtą Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui paminėti. Viena iš projekto iniciatyvų buvo Knygų namelių įrengimas. Mėgstantiems skaityti knygas buvo įrengti keturi nameliai. Du Joniškio mieste: miesto parke ir prie „Santaros“ senelių namų. Ir du Joniškio rajone: Skaistgirio miestelio parke ir Žagarėje, Miesto aikštėje. Juos pagamino Tadas Gedraitis.

Iškilmingame pirmojo knygų namelio Joniškyje prie miesto parko atidaryme, kuris vyko Joniškio miesto šventės metu birželio 30 d., dalyvavo rajono meras Gediminas Čepulis, miesto svečiai, miestelėnai, bibliotekininkai. Kunigas dekanas Eduardas Semaška ne tik pašventino knygų namelį, bet ir dovanavo knygų.

Nuotr. iš Viešosios bibliotekos archyvo

Dalios Norvaišienės nuotr.

Prieš keletą metų stipri vėtra buvo nuvertusi miesto parke esantį Knygų namelį, tačiau sutvarkius ir atstačius mažąją bibliotekėlę, ji vėl traukia praeivių akis. Dažnai galima pamatyti bestoviniuojantį ir bevartantį knygas smalsuolį knygų mylėtoją.

Antrasis Knygų namelis prie „Santaros“ senelių globos namų pradėjo veikti tais pačiais metais ramiai, be iškilmingo atidarymo. Vėliau, 2020 metais suteikus skvereliui kraštiečių rašytojos Jolitos Skablauskaitės vardą, sutvarkius tvenkinį, pasodinus gėlių, įrengus apšvietimą, Joniškio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos Knygų namelis gražiai įsikomponavo į aplinką, suteikė jai jaukumo. Knygų namelis tarsi kviečia nors trumpam prisėsti šioje jaukioje nedidelėje gamtos oazėje, pavartyti Knygų namelyje esančias knygas, pabendrauti su čia ateinančiais „Santaros“ globos namų seneliais.

Reginos Briedytės nuotr.

Literatė ir Jonišio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos bičiulė Regina Briedytė yra tas žmogus, kuriam rūpi ir Jolitos Skablauskaitės skverelio aplinka ir Knygų namelis.

Asmeninė Reginos Briedytės nuotr.

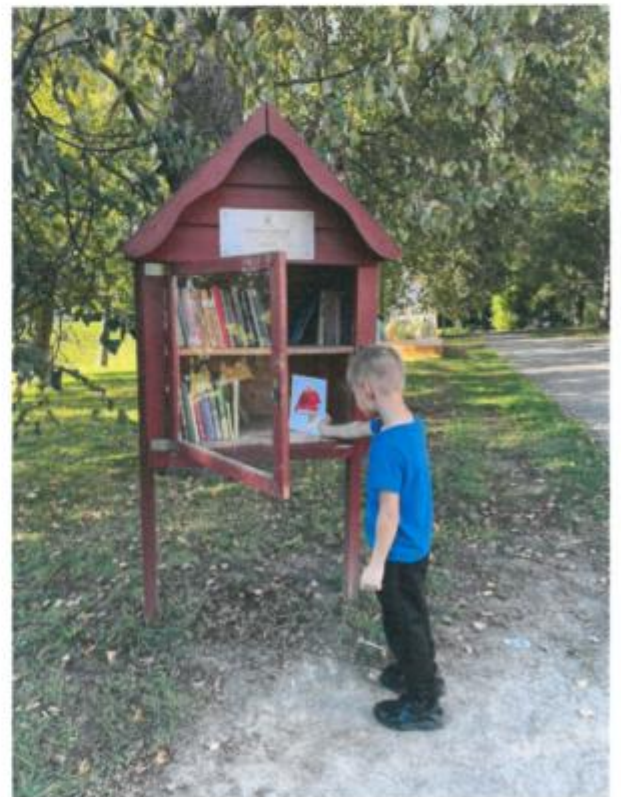
Knygų nameliuose ir žiemą galima rasti knygų. Dalios Norvaišienės nuotr.

Labai svarbu, kad Knygų nameliai būtų gyvybingi, įveiklinti, taptų įvairių projektų, kūrybinių veiklų dalimi. 2024 metų rugsėjo 23 dieną Jono Avyžiaus viešoji biblioteka

bendradarbiaudama su Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešąja biblioteka pakvietė susipažinti su mažosios grafikos kūriniais, kurie buvo paslėpti Jonišio mieste esančiuose Knygų nameliuose (prie įėjimo į Jonišio miesto parką ir rašytojos Jolitos Skablauskaitės skverelyje).

Keletas atvirlaiškių buvo sukurti rašytojai Jolitai Skablauskaitei atminti.

2018 metų liepą Knygų namelis atidarytas Skaistgirio miestelyje, šalia J. Viliūno parko. Atidarymo šventėje dalyvavo Skaistgirio seniūnė Virginija Kaikarienė, Žagarės socialinių paslaugų Skaistgirio vaikų dienos centro „Draugystės tiltas“ lankytojai ir socialinė darbuotoja Auksė Žakaitytė.

Apie Knygų namelį, jo paskirtį kalbėjo Jonišchio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos vyriausioji bibliotekininkė projektinei ir edukacinei veiklai leva Lipskienė.

Lijanos Degimienės nuotr.

2019 metų gegužės mėnesį Knygų namelis pastatytas Žagarėje, Miesto aikštėje netoli vaikų žaidimų aikštelės. Birželio 4 dieną įvykusioje Knygų namelio pristatymo visuomenei šventėje dalyvavo Žagarės gimnazijos pradinių klasių mokiniai, vaikų lopšelio-darželio „Vyšniukas“ auklėtiniai, žagariečiai. Jonišchio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos direktorė Jovita Šimkevičiūtė kalbėjo, kad tokie Knygų nameliai gali paskatinti skaityti, bendrauti, dalintis knygomis, pajvairinti laisvalaikį.

Žagarės bibliotekos bibliotekininkė Aušra Jonuitytė pastebėjo, kad žmonėms reikia priprasti prie tokios skaitymo skatinimo priemonės, paaiškinti, kad Knygų nameliuose dalijamasi ne bibliotekų, bet asmeninėmis knygomis.

Vitalijos Kurauskienės nuotr.

Žagarės vyšnių festivalio metu Knygų nameliui draugystę ne vienerius metus palaikė Joniškio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos bibliotekininkės Dovilės Valuckienės sukurtos elegantiškos kaliausės.

Dalios Norvaišienės nuotr.

2019 m. balandžio 26 d. Joniškio autobusų stotyje buvo atidarytas trečiasis Joniškio mieste Knygų namelis. Ši data buvo pasirinkta neatsitiktinai – tai vienas iš Nacionalinei Lietuvos bibliotekų savaitei skirtų renginių. Knygų namelio atidarymo metu Viešosios bibliotekos direktorė Jovita Šimkevičiūtė pasidalino mintimis apie tokių namelių atsiradimo istoriją, pristatė Radviliškio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos projektą „Keliauju su knyga“.

Įgyvendinant šį projektą net dvylikoje Šiaurės Lietuvos miestelių buvo pastatytos laisvai prieinamos knygų bibliotekėlės, kad leidiniai galėtų „keliauti“ iš vienos autobusų stoties į kitą. Projekto tikslas – sukurti nemokamą knygų mainų tinklą Šiaurės Lietuvoje.

Nuotr. iš Viešosios bibliotekos archyvo

Šis namelis, kaip ir vienuolika kitų numatytų pastatyti šiaurės Lietuvos autobusų stotyse, buvo užregistruotas pasaulio Knygų namelių žemėlapyje ir jų registravimas suteikė galimybę patalpinti bibliotekų nuorodas žemėlapyje

Projektą finansavo Lietuvos Kultūros taryba ir Radviliškio rajono savivaldybė. 16-ojo Knygų namelio atidaryme dalyvavo Joniškio rajono savivaldybės mero pavaduotoja Vaida Aleknavičienė, Joniškio autobusų parko direktorius Algirdas Lataitis. Jiems ir buvo patikėta atrišti simbolinę raudoną juostelę. Pirmąją knygą „21 pamoka XXI amžiui“ į namelį įdėjo mero pavaduotoja. Neilgai trukus knygų namelis buvo pripildytas renginio dalyvių atneštomis knygomis. Joniškio autobusų stotis ir Viešoji biblioteka yra ilgamečiai partneriai, o šis unikalus namelis tapo tarsi šios draugystės simboliu.

Dalios Norvaišienės nuotr.

Pasaulinis Covid-19 virusas įnešė sumaištį ir į knygų mylėtojų gyvenimą. Nuo 2020 metų kovo 16-osios, įsigaliojus karantinui, užsidarė Joniškio Jono Avyžiaus viešoji biblioteka, jos filialai. Vieni darbuotojai dirbo nuotoliu namuose, kiti teikė įvairias paslaugas nekontaktiniu būdu bibliotekose, atsakinėjo į skaitytojų skambučius, laiškus, skenavo, konsultavo. Dėl galimo Covid-19 užkrato, kuris plinta ne tik per orą, bet ir paviršius, buvo ištuštinti visi 5 Viešajai bibliotekai priklausantys Knygų nameliai. Žmonių buvo prašoma būti supratingais ir nenešti knygų bei žurnalų į Knygų namelius. Deja, bibliotekos darbuotojams ne kartą teko ištuštinti pripildytus Knygų namelius. Kita vertus, tokios ekstremalios sąlygos parodo knygų reikalingumą, spausdinto žodžio svarbumą.

Joniškio mieste ir rajone veikia ne tik Joniškio rajono savivaldybės Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos įrengti ir prižiūrimi Knygų nameliai.

2018 metais Mato Slančiausko progimnazija minėjo 40-ies metų veiklos jubiliejų. Ta proga spalio 19 dieną Joniškio Mato Slančiausko progimnazijoje knygos mylėtojams pastatytas Knygų namelis.

Tai graži 2a ir 2b klasių moksleivių bei jų mokytojų Dalios Marcinkevičienės ir Jolantos Bytautienės dovana progimnazijai. Knygų namelį sumeistravo Robertas Balčiūnas.

Raimondos Kuizinienės nuotr.

2020 metų gruodį Mato Slančiausko progimnazija dešimtą kartą jungėsi prie akcijos „Knygų Kalėdos“. Šį kartą Knygų namelis, stovintis prie mokyklos, akcijos iniciatorių dėka tapo dovanojamų knygų tašku. Vieta, kur visi norintys dovanoti progimnazijai knygų, galėjo jas atnešti ir įdėti.

Nuotr. iš Mato Slančiausko progimnazijos Facebook paskyros

Priemiestinė Kalnelio gyvenvietė neturi bibliotekos. Unikalia skaitymo skatinimo ir bendrystės idėja įrengiant Knygų namelį pasinaudojo Kalnelio kaimo bendruomenė „Sidabrė“. Angelijos ir Albino Zigmantų šeima atsiliepė į bendruomenės pirmininkės Irmos Rasikienės kvietimą ir savo lėšomis pagamino gražų medinį Knygų namelį. 2021 metų kovą jis buvo įkurdintas prie bendruomenės namų.

Nuotr. iš Kalnelio kaimo bendruomenės Facebook paskyros

Dar viena kaimo bendruomenės iniciatyva ir dėmesys mėgstantiems knygas ir skaitymą įgyvendinta Jonišio rajone Drasutaičių kaime. 2021 metų balandžio 30 d. Knygų namelis pastatytas Drasutaičių kaimo poilsio zonoje, netoli autobusų stotelės. Už bendruomenės lėšas jį pagamino Vaido Zubausko įmonė iš Ziniūnų.

Daivos Valuntonienės nuotr.

Nuotr. iš Plikiškių bibliotekos Facebook paskyros

2025 balandžio 30 dieną sukako ketveri metai, kai Drasutaičių kaimo bendruomenės iniciatyva ėmė veikti Knygų namelis. Ta proga Jonišio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos Plikiškių filialo bibliotekininkė Aušra Kriščiūnienė dovanojo skaitytojų paaukotų knygų siuntinėį, kaip padėką už gražų Drasutaičių kaimo bendruomenės ir Plikiškių bibliotekos bendradarbiavimą.

Žiemgalos kultūros draugijos Jonišio skyriaus iniciatyva, prie Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės gimtojo namo – viešos ekspozicijos 2021 metų liepą atidengtas „Sofijos knygynėlis“. Jį pagamino žagarietis meistras Arvydas Jasas. Ši lauko bibliotekėlė gražiai įsikomponavo į kraštietės

Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės gimtojo namo erdves, kuriomis pasirūpino „Žiemgalos“ draugija. Teritorija sutvarkyta, pastatyti suoleliai, vasarą namo palanges puošia gėlių loveliai. Iškilmingame renginyje, kuris buvo skirtas Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės 135-osioms gimimo metinėms, pasidžiaugta gražiu sumanymu, skambėjo literatūriniai skaitymai, dovanotos knygos naujai įrengtam Knygų nameliui - „Sofijos knygynėliui“. Jonišio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos

vardu kalbėjusi bibliotekininkė Rita Brazauskienė pajuokavo, kad ši lauko skaityklėlė tikra Viešosios bibliotekos įrengtų Knygų namelių konkurentė.

Žiemgalos draugijos Jonišio skyriaus pirmininkė Ilona Osipova ir literatė Regina Briedytė.

Jono Ivanausko nuotr.

Nuotr. iš Žiemgalos draugijos Jonišio skyriaus Facebook paskyros

levos Lipskienės nuotr.

Knygų namelio idėja išradingai įgyvendinta dar vienoje švietimo įstaigoje. Joniškio miesto lopšelyje-darželyje „Saulutė“ 2022 metais įrengtas Knygų namelis tapo edukacine lauko erdve, kurioje vaikai gali užsiimti ramesne veikla. Namelyje yra knygelių vartymui, skaitymui, spalvinimui, yra piešimo popieriaus, pieštukų, kreidelių, stalo žaidimų. Čia vaikai gali užsiimti kūrybine veikla, piešti ant asfalto, žaisti.

Nuotr. iš „Saulutės“ lopšelio-darželio Facebook paskyros

Šiandieniniame pasaulyje informacinės technologijos įžengė į absoliučiai visas gyvenimo sritis. Išmanieji įrenginiai, dirbtinio intelekto įrankiai keičia ne tik informacijos gavimo greitį ir kokybę, jie tapo prieinami iš bet kurio pasaulio taško. Tokiame kontekste knygų skaitymas tarsi sulėtina, sustabdo laiką, o Knygų nameliai skatina bendruomeniškumą, keičia bendravimo intensyvumą. Jie tampa neįpareigojančia, laisvai prieinama erdve, kuri žada knygų atradimo džiaugsmą. Juk negali žinoti, kada ir kur atvėręs Knygų namelio dureles rasi tai, ko ieškojai. Rasi, jei esi knygų žmogus.

Nežiūrint teigiamų Knygų namelių pusių, skaitytojai pastebi, kad kartais mažosios bibliotekėlės tampa mažaisiais šiukšlynais. Jame paliekamos pasenusio turinio, apdraskytos, kartais net supelijusios knygos, brošiūros, įvairūs lankstinukai. Teko girdėti ir tokių atsiliepimų, kad šaltuoju metų laiku iš Knygų namelių dingsta visos knygos, nes kai kurie gyventojai naudoja jas ugniai krosnyje užkurti, prakuroms.

Kad tokia graži knygų ir skaitymo džiaugsmo dalijimosi per Knygų namelius idėja gyvuotų, reikia kiekvieno žmogaus sąmoningumo. Tiek to, kuris atneša knygas į Knygų namelius, tiek to, kuris atveria juos ir pasiima knygas.

Joniškio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos Informacijos ir kraštotyros skyriuje paruoštu darbu „Knygų nameliai Joniškyje“ norėta atkreipti dėmesį į vieną iš skaitymo skatinimo nišų – Knygų namelius, jų atsiradimo istoriją, veiklas. Remiantis informacija rajono laikraštyje „Sidabrė“, rajono bibliotekų ataskaitomis, kaimo bendruomenių, švietimo įstaigų socialiniais tinklais Joniškio rajone veikia 11 Knygų namelių. Penkis iš jų: Joniškio miesto parke, J. Skablauskaitės skverelyje šalia „Santaros“ senelių globos namų, Autobusų stotyje, Skaistgiryje ir Žagarėje prižiūri bei rūpinasi knygų papildymu Joniškio rajono savivaldybės Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos ir filialų darbuotojai. Trys Knygų nameliai yra įrengti Kalnelio, Drąsutaičių, Stupurų kaimo bendruomenių iniciatyva. Du Knygų nameliai veikia švietimo įstaigų: Mato Slančiausko progimnazijos ir „Saulutės“ lopšelio darželio teritorijoje. Vienu Knygų nameliu – „Sofijos knygynėliu“ rūpinasi Žiemgalos draugijos Joniškio skyrius.

Literatūros sąrašas

1. [https://lt.wikipedia.org/wiki/Little Free Library](https://lt.wikipedia.org/wiki/Little_Free_Library)
2. Sidabrė.- 2018, birž. 30, p. 7
3. Joniškio dienos.- 2018, liep. 13, p. 12
4. Sidabrė.- 2018, liep. 25, p. 3
5. Sidabrė.- 2019, birž. 5, p. 5
6. Joniškio Jono Avyžiaus viešosios bibliotekos Metraštis 2019 m.
7. Sidabrė.- 2020, kovo 25, p. 3
8. Sidabrė.- 2021, kovo 6 , p. 6
9. Sidabrė.- 2021, liep. 7, p. 3
10. Šiaulių kraštas.- 2021, kovo 2, priedas „Krašto žinios“, p. 9
11. Stupurų kaimo bendruomenės Facebook
12. Joniškio Masto Slančiausko progimnazijos Facebook
13. Kalnelio kaimo bendruomenės Facebook
14. Plikiškių bibliotekos Facebook
15. Žiemgalos draugijos Joniškio skyriaus Facebook
16. Joniškio lopšelio darželio „Saulutė“ Facebook
17. <https://etaplus.lt/naujiena/knygineliai-ar-siukslyneliai>